

УДК 330. 567.2/4

Потьомкін С.К.*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця***Козлова І.М.***викладач кафедри менеджменту
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця***АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ****THE ANALYSIS OF HOUSEHOLDS' INCOME
AND EXPENDITURE STRUCTURE****АНОТАЦІЯ**

У статті наведено характеристику складу українських домогосподарств. Проаналізовано прожитковий мінімум домогосподарств різного складу. Проведено співставлення реальних доходів домогосподарств з їх прожитковим мінімумом. Проведено аналіз структури витрат домогосподарств. Зроблено висновок про необхідний рівень доходу домогосподарств для покриття необхідних витрат.

Ключові слова: домогосподарство, структура домогосподарств, доходи, витрати, прожитковий мінімум.

АННОТАЦИЯ

В статье приведена характеристика состава украинских домохозяйств. Проанализирован прожиточный минимум домохозяйств различного состава. Проведено сопоставление реальных доходов домохозяйств с их прожиточным минимумом. Проведен анализ структуры затрат домохозяйств. Сделан вывод о необходимом уровне дохода домохозяйств для покрытия необходимых затрат.

Ключевые слова: домохозяйство, структура домохозяйств, доходы, затраты, прожиточный минимум.

ANNOTATION

The article presents the characteristics of Ukrainian households. The living standard of households by different composition is analyzed. A comparison of households' real income with their living standard is performed. The analysis of expenditure patterns of households is given. It is concluded about required households' income to cover necessary expenses.

Keywords: household, household's composition, income, expenditures, living standard.

Постановка проблеми. У сучасній національній економіці важливу роль відіграють домогосподарства, оскільки саме їх діяльність має значний вплив на формування макроекономічних показників. Внаслідок змін, що відбуваються сьогодні в політичному та економічному житті країни, необхідно досліджувати доходи та витрати домогосподарств для розуміння напрямів удосконалення життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження значення домогосподарств у вітчизняній економіці, а також аналізу структури їх доходів і витрат присвячено роботи ряду авторів, таких як, зокрема, Т. Кізима, О. Марець, О. Міроненко, Н. Шибалева, Ю. Станкевич.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В літературі проведений різноаспектний аналіз діяльності домогоспо-

дарств у сучасних умовах, але недостатньо розглянутими є питання розміру витрат неспоживчого характеру, серед яких можна виокремити витрати на інвестиційну діяльність. Тому потребує більш детального дослідження ця частина витрат у структурі витрат домогосподарств.

Мета статті полягає в аналізі домогосподарств за їх структурою, доходами та витратами для визначення оптимального рівня доходу для покриття необхідних витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На думку авторів, домогосподарством є окремий самостійний учасник ринкових відносин – суб'єкт господарювання, яким може бути індивід або група людей, які частіше за все мають шлюбно-споріднені зв'язки, мешкають на одній території та ведуть сумісний побут, мають сумісний бюджет, часто сумісну власність, ведуть сумісне господарство та мають можливість самостійності в ухваленні рішень.

Виходячи з цього, слід сказати, що склад домогосподарства може бути різним: одна особа, дві особи, три, чотири та більше. Згідно з офіційними даними Державної служби статистики [1] найбільш питому вагу складають домогосподарства, які у своєму складі не мають дітей. Найбільш часто в Україні зустрічаються домогосподарства, які мають одну дитину, до того ж їх питома вага серед домогосподарств із дітьми збільшується з кожним роком. Інші – домогосподарства із двома й більше дітьми. Серед цієї категорії абсолютна більшість із них має двох дітей. Останній час спостерігається тенденція до зменшення домогосподарств з двома дітьми, що може бути наслідком економічної кризи. Характеристика складу домогосподарств в Україні за 2004–2015 рр. наведена у табл. 1.

Слід зазначити, що домогосподарство з однією дитиною не забезпечує простого відтворення робочої сили. При такому положенні чисельність населення (отже, і потенційної робочої сили) буде скорочуватися з кожним поколінням більш ніж у два рази. Таке скорочення катастрофічне для економіки країни. Домогосподарство із двома дітьми також не

забезпечує простого відтворення, однак вже в значно меншому розмірі. Для простого відтворення більшість домогосподарств повинна мати дві або три дитини у своєму складі, але економічне становище нашої країни цю можливість обмежує. Саме тому в нашому дослідженні розглянемо два найпоширеніші типи домогосподарств: з однією дитиною та з двома.

Для аналізу економічної поведінки домогосподарств необхідно перш за все проаналізувати їхні доходи та витрати. Варто відзначити, що в Україні прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу. Крім того, прожитковий мінімум визначається диференційовано залежно від вікового критерію або залежно від соціальної та демографічної групи: для дітей віком до 6 років; для дітей віком від 6 до 18 років; для працездатних осіб; для осіб, які втратили працездатність [2]. У таблиці 2 наведені розрахунки сумарного прожиткового мінімуму для домогосподарств, які мають одну дитину віком понад 6 років і домогосподарств з двома дітьми (у віці до 6 років і 6–18 років). Дані щодо прожиткового мінімуму за роками отримані на Фінансовому порталі [3].

Наведені розрахунки дають змогу зробити висновки, що за останні два роки реальний прожитковий мінімум знизився внаслідок значного зростання індексу інфляції, тоді як номінальний прожитковий мінімум не змінився, що негативно характеризує стан вітчизняної економіки та має поганий вплив на добробут домогосподарств.

Розглянемо, наскільки дохід реальний домогосподарства (заробітна плата його працездатних осіб) відрізняється від величини реального прожиткового мінімуму. Припустимо, що в прийнятій моделі домогосподарства чоловік працює на машинобудівному підприємстві, а дружина займається освітньою діяльністю. Дані про доходи членів домогосподарств на основі їх заробітної плати за видами економічної діяльності [1] наведені в таблиці 3.

Аналіз наведених даних свідчить про те, що номінальна заробітна плата працівника машинобудування за 12 років збільшилася в 6,44 рази, а працівника системи освіти – в 7,3 рази, тоді як реальна заробітна платня зросла в машинобудівній галузі у 5,05 разів, а в освіті – у 5,72 рази. Така різниця в темпах росту пояснюється початковими вихідними даними. Так, наприклад, в 2004 р. номінальна заробітна плата в машинобудуванні складала 639 грн., а в системі освіти – тільки 429 грн., тобто заробітна плата в машинобудуванні була майже в 1,5 рази більше. Через дванадцять років різниця у розмірі заробітної плати збереглася, але в машинобудуванні вона стала більша, ніж в освіті на 31,5%.

Якщо розглядати домогосподарство загалом, то можна побачити, що темпи росту його доходу згладжуються. Ріст реального доходу домогосподарства становить 5,3 рази, тоді як реальний прожитковий мінімум зріс у 2,5 рази.

Слід зазначити, що при нормальному розвитку економіки темпи росту реальної заробітної плати й прожиткового мінімуму невеликі

Таблиця 1

Характеристика складу домогосподарств за 2004–2015 рр.

Показники	Роки											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Середній розмір домогосподарства, осіб	2,62	2,61	2,60	2,60	2,60	2,60	2,59	2,59	2,58	2,58	2,58	2,59
Розподіл домогосподарств за кількістю осіб у їх складі, %:												
одна особа	22,4	22,2	24,6	24,0	23,7	23,2	23,4	23,6	22,4	22,6	22,8	20,3
дві особи	30,2	29,3	27,2	27,1	27,0	28,6	28,3	27,9	30,0	29,1	29,6	32,5
три особи	23,3	24,5	23,4	25,0	25,7	25,2	25,5	25,8	25,0	26,9	25,3	25,9
чотири особи і більше	24,1	24,0	24,8	23,9	23,6	23,0	22,8	22,7	22,6	21,4	22,3	21,3
Частка домогосподарств із дітьми до 18 років, %	37,2	37,5	37,7	37,7	37,8	37,8	37,9	38,0	38,0	38,0	38,0	38,2
Частка домогосподарств без дітей, %	628	62,5	62,3	62,3	62,2	62,2	62,1	62,0	62,0	62,0	62,0	61,8
Розподіл домогосподарств із дітьми (%) за кількістю дітей у їх складі:												
одна дитина	65,3	68,3	65,9	68,1	70,7	72,1	73,6	74,9	75,6	75,4	73,6	75,7
дві дитини	29,5	28,3	29,1	27,9	25,5	24,2	23,4	22,5	21,8	22,4	23,3	21,2
три дитини і більше	5,2	3,4	5,0	4,0	3,8	3,7	3,0	2,6	2,6	2,2	3,1	3,1

Таблиця 2

Динаміка реального прожиткового мінімуму домогосподарства, що складається із трьох та чотирьох осіб, в 2004–2015 рр.

Показники	Роки											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Прожитковий мінімум працездатної особи, грн.	386,73	453	494,7	551,3	649,5	706,5	894	972,5	1 104,2	1 182,5	1 218	1 218
Прожитковий мінімум дитини у віці 1–6 років, грн.	324,49	376	409,3	455,7	540,3	594,5	775,8	842,8	922,4	1 002	1 032	1 032
Прожитковий мінімум дитини у віці 6–18 років, грн.	404,79	468	525,7	585,7	680,5	738,5	927,4	1 009,5	1 149,6	1 248	1 286	1 286
Прожитковий мінімум домогосподарства з трьох осіб, грн.	1 178,25	1 374	1 515,1	1 688,3	1 979,5	2 151,5	2 715,4	2 954,5	3 358	3 613	3 722	3 722
Індекс інфляції	1,123	1,103	1,116	1,166	1,223	1,123	1,091	1,046	0,998	1,005	1,249	1,433
Реальний прожитковий мінімум домогосподарства з трьох осіб, грн.	1 049,2	1 245,7	1 357,6	1 447,9	1 618,6	1 915,9	2 488,9	2 824,6	3 364,7	3 595	2 980	2 597,3
Індекс зміни реального прожиткового мінімуму домогосподарство з трьох осіб	– 1,187	1,09	1,067	1,118	1,184	1,3	1,135	1,191	1,068	0,829	0,872	
Прожитковий мінімум домогосподарства з чотирьох осіб, грн.	1 502,74	1 750	1 924	2 144	2 519,8	2 746	3 491,2	3 797,3	4 280,4	4 615	4 754	4 754
Реальний прожитковий мінімум домогосподарства з чотирьох осіб, грн.	1 338,1	1 586,6	1 724,4	1 838,8	2 060,3	2 445,2	3 200	3 630,3	4 289	4 592	3 806,2	3 317,5
Індекс зміни реального прожиткового мінімуму домогосподарства з чотирьох осіб	– 1,186	1,087	1,066	1,12	1,187	1,309	1,134	1,181	1,071	0,829	0,872	

Таблиця 3

Динаміка реальної зарплатної плати прийнятої моделі домогосподарства в 2004–2015 рр.

Рік	Виробництво машин та устаткування				Освіта				Реальний дохід домогосподарства, грн.	Реальний прожитковий мінімум домогосподарства з трьох осіб, грн.	Зіставлення доходу та прожиткового мінімуму домогосподарства з трьох осіб	Реальний прожитковий мінімум домогосподарства з трьох осіб, грн.	Зіставлення доходу та прожиткового мінімуму домогосподарства з трьох осіб
	середня зарплатна плата, грн.	індекс інфляції	реальна зарплатна плата, грн.	індекс зарплатної плати	середня зарплатна плата, грн.	індекс інфляції	реальна зарплатна плата, грн.	індекс зарплатної плати					
2004	639	1,123	569	- 429	1,123	382	- 951	1 049,2	0,906	1 338,1	0,711		
2005	832	1,103	754	1,18	1,103	581	581	1,354	1 335	1 245,7	1,072	1 586,6	0,841
2006	1 068	1,116	957	1,15	1,116	722	722	1,126	1 679	1 357,6	1,237	1 724,4	0,974
2007	1 380	1,166	1 184	1,09	1,166	909	909	1,128	2 093	1 447,9	1,446	1 838,8	1,138
2008	1 791	1,223	1 464	1,061	1,223	1 184	1 184	1,117	2 648	1 618,6	1,636	2 060,3	1,285
2009	1 744	1,123	1 553	0,867	1,123	1 611	1 435	0,991	2 988	1 915,9	1,56	2 445,2	1,222
2010	2 253	1,091	2 064	1,183	1,091	1 889	1 731	1,074	3 795	2 488,9	1,525	3 200	1,186
2011	2 770	1,046	2 648	1,175	1,046	2 081	1 989	1,053	4 637	2 824,6	1,642	3 630,3	1,277
2012	3 092	0,998	3 098	1,118	0,998	2 532	2 537	1,219	5 635	3 364,7	1,675	4 289	1,314
2013	3 282	1,005	3 266	1,054	1,005	2 700	2 687	1,061	5 953	3 595	1,656	4 592	1,296
2014	3 433	1,249	2 748,6	0,842	1,249	2 745	2 198	0,818	4 946,6	2 980	1,66	3 806,2	1,3
2015	4 120	1,433	2 875,1	1,046	1,433	3 132	2 186	0,995	5 061,1	2 597,3	1,949	3 317,5	1,526

Таблиця 4

Структура сукупних витрат домогосподарства

Показники	Роки											
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Реальні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	804,5	1 114,6	1 243,8	1 477,8	2 118,1	2 452,4	2 816,4	3 304	3 599	3 795	3 241,7	3 455,7
Структура сукупних витрат домогосподарств, %												
Сложивчі сукупні витрати:	92,6	91,1	90,5	90,0	86,2	87,8	90,0	90,2	90,9	90,3	91,6	92,9
продукти харчування та безалкогольні напої	57,5	56,6	53,2	51,4	48,9	50,0	51,6	51,3	50,2	50,1	51,9	53,1
алкогольні напої, тютюнові вироби	2,8	2,9	2,6	2,6	2,2	3,2	3,3	3,4	3,5	3,5	3,4	3,3
непродовольчі товари та послуги	32,3	31,6	34,7	36,0	35,1	34,6	35,1	35,5	37,2	36,7	36,3	36,5
в тому числі:												
одяг і взуття	5,7	5,7	5,8	5,9	5,9	5,6	6,1	5,8	6,1	6,0	6,0	5,7
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	9,7	8,5	9,6	10,9	9,1	9,4	9,3	9,6	9,9	9,5	9,4	11,7
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,3	2,6	2,8	2,9	2,8	2,3	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3	2,0
охорона здоров'я	2,8	2,5	2,5	2,5	2,7	3,1	3,1	3,1	3,4	3,4	3,6	3,7
транспорт	3,0	3,0	3,7	3,4	4,0	3,8	3,7	4,0	4,3	4,3	4,3	3,7
зв'язок	1,8	2,1	2,6	2,6	2,3	2,5	2,7	2,6	2,8	2,8	2,8	2,4
відпочинок і культура	2,4	2,6	2,4	2,4	2,5	1,8	1,8	2,0	2,0	2,1	1,8	1,5
освіта	1,3	1,1	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1
ресторани та готелі	1,6	1,7	2,2	2,3	2,4	2,5	2,4	2,5	2,5	2,5	2,3	2,0
різні товари і послуги	1,7	1,8	1,7	1,8	2,1	2,3	2,3	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7
Неспоживчі сукупні витрати	7,4	8,9	9,5	10,0	13,8	12,2	10,0	9,8	9,1	9,7	8,4	7,1
Довідково: оплата житла, комунальних продуктів та послуг	7,7	6,4	7,1	8,5	6,6	7,7	7,6	8,0	8,3	8,0	8,1	10,2

й приблизно однакові. Це характерно для промислово розвинених країн, де рівень отриманої заробітної плати забезпечує задоволення фізіологічних потреб, тобто такий життєвий рівень, який це домогосподарство вважає для себе достатнім. В умовах нестійкої економіки, коли рівень життя недостатньо задовольняє потреби домогосподарства, швидке зростання заробітної плати порівняно із прожитковим мінімумом цілком виправдано.

У таблиці 3 був наведений реальний дохід міського домогосподарства за 12 років. Цей дохід складається із заробітної плати двох працездатних осіб цього домогосподарства. Слід зазначити, що в демографії дохід домогосподарства, крім заробітної плати, включає ще й інші джерела доходу. Однак ми розглядаємо середньостатистичне домогосподарство, де абсолютна більшість цих джерел доходу відсутня. Єдиним можливим джерелом одержання додаткового доходу може бути земельна ділянка площею 0,06 га. Однак на такій ділянці неможливо виростити значну кількість урожаю, яка могла б суттєво вплинути на дохід домогосподарства. У річному обчисленні це може становити всього кілька відсотків.

Проведений аналіз дав змогу зробити висновок про перевищення доходів домогосподарств над прожитковим мінімумом. Звичайно, для домогосподарства із чотирьох осіб ці індекси значно менше, але все ж таки ріст очевидний. Слід зазначити, що темпи росту суттєво уповільнюються в другій половині десятиліття. Таке положення викликано тим, що в цей період суттєво уповільнювалися темпи росту реальної заробітної плати й водночас значно збільшилися темпи росту прожиткового мінімуму. Зазначимо, що в останні два роки внаслідок затяжної економічної кризи, яка викликана політичною ситуацією в країні, реальний прожитковий мінімум значно зменшився, що збільшило позитивну різницю між реальним доходом домогосподарств над їхнім прожитковим мінімумом.

Індекси перевищення доходу домогосподарства над прожитковим мінімумом свідчать, по-перше, про те, що рівень життя середньостатистичного домогосподарства майже на 95% (або 53% – залежно від обраної моделі за кількістю членів домогосподарства) вище прожиткового мінімуму, а по-друге, про те, що рівень життя продовжував реально підвищуватися за рахунок збільшення прожиткового мінімуму. Систематичне підвищення життєвого рівня протягом розглянутого періоду, безумовно, є позитивним. Однак визначити ступінь задоволеності працівників життєвим рівнем, який склався, досить складно. Із цією метою необхідно проводити спеціальне соціологічне дослідження. При цьому немає впевненості, що отриманий результат буде досить точним, тому що відповідь опитуваних респондентів буде базуватися на їхніх припущеннях і не буде об'єктивною. Тому для одержання необхідних даних можна провести аналіз уже наявної статистики й на цій основі робити висновки.

У нашому аналізі є дані про прожитковий мінімум прийнятої моделі домогосподарства, є величина доходу цієї моделі, але немає даних про витрати. За величиною цих витрат можна визначити, який життєвий рівень домогосподарства може його задовольнити.

На підставі даних офіційної статистики [1] у таблиці 4 наведемо структуру сукупних витрат домогосподарств за дванадцять років.

Необхідно відзначити, що сукупні витрати відповідають доходам домогосподарств, представленим в офіційних джерелах в номінальних величинах, вони були скореговані нами за допомогою індексу інфляції. На основі аналізу даних таблиці можна зробити висновок, що витрати домогосподарств збільшилися в 4,8 рази. Таке збільшення досить істотне й воно повинне було серйозно змінити структуру витрат. Однак цього не відбулося. Наприклад, питома вага витрат на продукти харчування й безалкогольні напої в загальних витратах в 2004 р. становила 57,5%, а в 2015 р. – 53,1%, тобто відбулося незначне зниження. З 2007 р. по 2015 р. цей показник майже не змінювався, хоча за цей період витрати збільшилися в 2,6 рази. Звичайно, реальні витрати на продукти харчування збільшувалися, а сама питома вага витрат залишалася практично незмінною. Слід зазначити, що сьогодні швидкими темпами зростають витрати на житло та комунальні послуги. Це обумовлено значним підвищенням тарифів на газ та електроенергію. Можна зробити висновок, що така тенденція буде зберігатися, оскільки тарифи будуть й надалі підвищуватись.

Далі необхідно визначити структуру витрат середньостатистичного домогосподарства прийнятої моделі домогосподарств. У таблиці 5 на основі розглянутої вище структури витрат наведені дані про те, які суми домогосподарство може витратити на задоволення своїх потреб по кожному із напрямів структури витрат.

Аналізуючи дані таблиці 5, розглянемо величину витрат за деякими статтями витрат домогосподарства. Найбільш висока питома вага витрат (після витрат на продовольчі товари й безалкогольні напої) припадає на оплату комунальних послуг і неспоживчі сукупні витрати. Щомісячна оплата комунальних послуг становить 565 грн., що для 2013 р. за умови проживання у двокімнатній квартирі є прийнятним рівнем, а в 2015 р. – 592 грн., що за умови підвищених тарифів є недостатнім. Це свідчить про те, що реальні доходи домогосподарств не дають змогу сплачувати рахунки за комунальні послуги.

Інша ситуація відбувається із неспоживчими витратами, питома вага яких у загальній структурі досить велика і становить 9,7%. Неспоживчі сукупні витрати складаються з грошових та нерешових витрат домогосподарства на допомогу родичам та іншим особам, витрат на купівлю нерухомості, на капітальний ремонт, будівництво житла та господарських будівель, на купівлю великої рогатої худоби, коней та

багаторічних насаджень для особистого підсобного господарства, на придбання акцій, сертифікатів, валюти, вкладів до банківських установ, аліментів, податків (крім прибуткового), зборів, внесків та інших грошових платежів, використаних заощаджень, позик та повернених домогосподарством боргів [1]. Слід зазначити, що податки та внески необхідно платити щомісяця та їх величина значно більше тієї, що наведена в розглянутій структурі витрат. Так, наприклад, податок на прибуток фізичних осіб становив 14%, єдиний внесок – 6%, профспілкові внески – 1%. Усього 21%, а не 9,7%. Виходить, що на всі інші витрати за цією статтею витрат грошових коштів вже не залишається. Таке різке збільшення виплат за однією зі статей витрат, звичайно, змінює питому вагу інших статей, однак у нашому випадку це не має істотного значення. Нам необхідно встановити тільки відповідність одержуваної заробітної плати фізіологічним потребам.

Розглянемо із цього погляду інші статті витрат, наприклад одяг і взуття. На ці цілі домогосподарство на рік може витратити ледве більше 4 тис. грн., цієї суми навряд чи вистачить лише на взуття. На предмети домашнього побуту можна витратити ледве більше 1 600 грн., але у сучасному світі, щоб відчувати почуття задоволення, необхідно мати у своєму розпорядженні холодильник, пральну машину, комп'ютер, мобільний телефон і багато чого

іншого. Аналогічне положення й за більшістю інших статей витрат: транспорт, освіта, охорона здоров'я тощо. Загалом можна зробити висновок про те, що одержуваний дохід домогосподарства не відповідає його уявленню про задоволення необхідного життєвого рівня.

Отже, можна зробити такий висновок, що за 2014–2015 рр. реальні доходи домогосподарств суттєво знизилися через зміну курсу валют і значну інфляцію. Це стосується й поточного року. За прогнозами спеціалістів реальні доходи домогосподарств суттєво не зміняться.

У розглянутій вище структурі витрат середньостатистичного домогосподарства немає однієї дуже важливої статті – це витрати на придбання житла для домогосподарства. Такі витрати теоретично передбачені в статті «неспоживчі витрати», але реально тільки виплати податків і зборів вдвічі перевищують витрати, які передбачені цією статтею.

Слід зазначити, що будь-яка сучасна родина вважає, що її життя буде нормальним тільки в тому випадку, якщо вона буде мати власне житло. Оренда нерухомості навряд чи доцільна, тому що оренду можна оплачувати тільки в працездатному віці, а при виході на пенсію це стане важко або неможливо. Житло переважно можна придбати тільки за допомогою заощаджень, оскільки іпотечні кредити сьогодні отримати досить складно та дуже витратно. Мінімальні комунальні витрати домогосподарства

Таблиця 5

Витрати прийнятої моделі домогосподарства за їх видами в 2013–2015 рр.

Структура сукупних витрат домогосподарства	Питома вага статті витрат у загальних витратах, %			Витрати на місяць, грн.			Витрати за рік, грн.		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Продукти харчування та безалкогольні напої	50,1	51,9	53,1	2 982	2 567	2 687	35 784	30 804	32 244
Алкогільні напої, тютюнові вироби	3,5	3,4	3,3	208	168	167	2 500	2 016	2 004
Непродовольчі товари та послуги, в тому числі:	36,7	36,3	36,5	2 185	1 796	1 847	26 220	21 552	22 164
одяг і взуття	6,0	6,0	5,7	357	297	288	4 286	3 564	3 456
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	9,5	9,4	11,7	565	465	592	6 786	5 580	7 104
охорона здоров'я	3,4	3,6	3,7	202	178	187	2 429	2 136	2 244
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,3	2,3	2,0	137	114	101	1 643	1 368	1 212
транспорт	4,3	4,3	3,7	256	213	187	3 072	2 556	2 244
зв'язок	2,8	2,8	2,4	167	138	121	2 000	1 656	1 452
відпочинок і культура	2,1	1,8	1,5	125	89	76	1 500	1 068	912
освіта	1,2	1,1	1,1	71	54	56	857	648	672
ресторани та готелі	2,5	2,3	2,0	149	114	101	1 786	1 368	1 212
різні товари і послуги	2,6	2,7	2,7	155	134	137	1 857	1 608	1 644
Неспоживчі сукупні витрати	9,7	8,4	7,1	577	415	359	6 929	4 980	4 308
Довідково: оплата житла, комунальних продуктів та послуг	8,0	8,1	10,2	476	401	516	5 715	4 812	6 192

становлять 10% від усіх витрат. Якщо говорити про придбання житла, то на ці цілі домогосподарство зможе виділити також 10%. Максимально витрати на житло не можуть перевищувати 25% від загальних витрат, інакше члени домогосподарства не будуть задоволені рівнем їх споживання за іншими напрямками витрат.

Розрахунки витрат на придбання житла будемо проводити по останньому стабільному 2013 р. Домогосподарство, яке складається із трьох або чотирьох осіб, для нормального життя повинне мати як мінімум двокімнатну квартиру. Середня вартість такої квартири в спальному районі міста Харкова становила приблизно 336 тис. грн. За умови надання іпотечного кредиту необхідно зробити початковий внесок у розмірі 25% від вартості житла. Таким чином, розмір кредиту складе 252 тис. грн. під 22% річних строком на 15 років. При цьому щомісячний платіж складе 4 802 грн. Якщо домогосподарство прийме ці умови й обслуговування кредиту займе 15% усіх доходів, то щомісячний загальний дохід домогосподарства повинен становити приблизно 32 тис. грн. Це в 5 разів більше щомісячного доходу домогосподарства та в 9 разів більше його прожиткового мінімуму. Оскільки в найближчі роки реаль-

ний дохід домогосподарства навряд чи досягне 32 тис. грн., а інфляція непередбачувана, то для визначення необхідного інтервалу між прожитковим мінімумом і реальним доходом домогосподарства необхідно здійснювати перерахування доходів і прожиткового мінімуму домогосподарства в ціні 2013 р.

Висновки. Таким чином, аналіз структури доходів та витрат домогосподарств, які складаються з трьох та чотирьох осіб, дав змогу зробити висновок, що загалом доходи перевищують прожитковий мінімум, затверджений державою. Однак цих доходів недостатньо на забезпечення витрат, які б дали змогу членам домогосподарств бути задоволеними рівнем їх споживання. Отже, домогосподарствам необхідно шукати можливі шляхи додаткового доходу, які б дали змогу покривати всі необхідні витрати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Про прожитковий мінімум : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua>.